

اعمال اصول دادرسی منصفانه در رسیدگی
به جرائم مواد مخدر

مؤلف:

غلام رضا منصوری

(کارشناس ارشد از دانشگاه آزاد کرمانشاه)

سرشناسه	: منصوری، غلامرضا، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: اعمال اصول دادرسی منصفانه در رسیدگی به جرایم مواد مخدر / مولفین غلامرضا منصوری.
مشخصات نشر	: تهران: حکایت قلم نوین، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۳ ص: ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.
شابک	: ۱۰۰۰۰۰ ریال 978-600-8081-11-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: مواد مخدر -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: رویه قضایی -- ایران
رده بندی کنگره	: ۳۴۰.۴KM۸/۴۶ الف ۱۳۹۴
ه بندی دیویی	: ۳۴۵

حکایت قلم نوین

اعمال اصول دادرسی منصفانه در رسیدگی به جرائم مواد مخدر

مولف: غلامرضا منصوری

چاپ اول: ۱۳۹۴

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شمارگان: ۵۰۰

چاپ و صحافی: ندا

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۸۱-۱۱-۱

کتاب حاضر حاصل پایان نامه دانشجویی با عنوان اعمال اصول دادرسی منصفانه در رسیدگی به جرایم مواد مخدر است و کلیه حقوق مادی و معنوی آن متعلق به دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه می باشد

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	چکیده
۱۴	مقدمه
۱۴	(۱) بیان مسأله
۱۵	(۲) اهمیت و ضرورت پژوهش
۱۶	(۳) مرور ادبیات و سوابق مربوطه
۱۶	(۴) اهداف مشخص تحقیق
۱۶	(۵) سؤالات تحقیق
۱۷	(۶) فرضیه‌های تحقیق
۱۷	(۷) روش‌شناسی تحقیق

فصل اول: کلیات

	مبحث اول: مفاهیم و مبانی و جایگاه رسیدگی به جرایم مواد مخدر
۲۰	در سیاست تقنینی ایران
۲۰	گفتار اول: مفاهیم مواد مخدر
۲۰	بند اول: تعریف مواد مخدر
۲۱	بند دوم: انواع مواد مخدر
۲۳	گفتار دوم: پیشینه و ویژگی‌های رسیدگی مواد مخدر
۲۳	بند اول: پیشینه‌ی تاریخی
۲۸	بند دوم: ویژگی‌های رسیدگی به مواد مخدر
	گفتار سوم: جایگاه مقررات رسیدگی به جرایم مربوط به مواد مخدر
۳۲	در نظام تقنینی ایران
	مبحث دوم: مراجع صالح در رسیدگی به جرائم مواد مخدر و لزوم
۳۷	رعایت دادرسی منصفانه در آنها

۳۸	گفتار اول: دادگاه‌های عمومی
۳۹	بند اول: انواع دادگاه‌های عمومی
۳۹	بند دوم: تشکیلات و صلاحیت
۳۹	۱-۲: دادگاه‌های بخش (محاکم صلحیه)
۴۰	۲-۲: دادگاه جنحه
۴۱	۳-۲: دادگاه‌های جنایی
۴۳	بند سوم: صلاحیت در جرایم مواد مخدر
۴۶	گزارش سوم: دادگاه‌های اختصاصی نظامی
۴۸	بند اول: انواع دادگاه‌های نظامی
۴۹	بند دوم: تشکیلات و صلاحیت
۴۹	۱-۲: سازمان، وظایف و اختیارات دادستانی ارتش
۵۰	۲-۲: دیوان حرب (دادگاه جنگ)
۵۳	۳-۲: دیوان تجدیدنظر
۵۳	بند سوم: صلاحیت در مواد مخدر
۵۵	گفتار سوم: دادگاه اختصاصی انقلاب
۵۵	بند اول: پیشینه‌ی تاریخی
۵۸	بند دوم: سازمان و تشکیلات
۵۸	۱-۲: دادسرای انقلاب
۵۹	۲-۲: دادگاه‌های انقلاب
۶۱	بند سوم: توسعه‌ی صلاحیت دادگاه‌های انقلاب
۶۵	بند چهارم: جایگاه قانونی و اصولی دادگاه‌های انقلاب
۶۶	۱-۴: دادگاه‌های انقلاب و فلسفه وجودی آنها
۶۷	۲-۴: دادگاه انقلاب و اصول قانون اساسی
۶۸	بند پنجم: صلاحیت دادگاه‌های انقلاب در جرایم مواد مخدر

فصل دوم: حقوق متهم در رسیدگی به جرایم مواد مخدر در پرتو اصول

دادرسی منصفانه

- مبحث اول: توجه به مقررات در بازجویی متهمان مواد مخدر در پرتو
اصول دادرسی منصفانه ۷۲
- گفتار اول: تفهیم اتهام به متهمین جرایم مواد مخدر ۷۲
- گفتار دوم: ممنوعیت سؤالات تلفیقی به ضرر متهم جرایم مواد مخدر ۷۵
- گفتار سوم: ممنوعیت اغفال متهم در حین بازجویی در جرایم مواد
مخدر ۷۷
- گفتار چهارم: ممنوعیت تغییر، تبدیل و تحریف اظهارات متهم در
جرایم مواد مخدر ۷۸
- گفتار پنجم: هدفمند بودن تحقیقات مقدماتی و معاینات در رسیدگی
به جرایم مواد مخدر ۷۹
- مبحث دوم: تناسب قرار تأمین با اتهام و رسیدگی به جرایم مواد
مخدر در پرتو دادرسی عادلانه ۸۰
- گفتار اول: مفهوم قرار تأمین ۸۰
- گفتار دوم: قرارهای تأمین در قوانین و حقوق ایران ۸۱
- مبحث سوم: حق دفاع، سکوت و تجدیدنظرخواهی متهمین جرایم
مواد مخدر در پرتو دادرسی عادلانه ۸۲
- گفتار اول: حق دفاع متهمین جرایم مواد مخدر در پرتو دادرسی
عادلانه ۸۲
- گفتار دوم: حق سکوت متهمین جرایم مواد مخدر در پرتو دادرسی
عادلانه ۸۳
- گفتار سوم: حق تجدیدنظرخواهی متهمین جرایم مواد مخدر در پرتو
دادرسی عادلانه ۸۵

- مبحث چهارم: بی طرفی و حق داشتن وکیل به رسیدگی در جرایم
 مواد مخدر در پرتو دادرسی عادلانه ۸۶
- گفتار اول: بی طرفی در رسیدگی به جرایم مواد مخدر در پرتو
 دادرسی عادلانه ۸۶
- بند اول: معنای بی طرفی ۸۷
- بند دوم: تضمین بی طرفی در رسیدگی به اتهامات سیاسی مواد مخدر ۸۸
- گفتار دوم: حق داشتن وکیل در دادرسی مواد مخدر در پرتو دادرسی
 عادلانه ۸۹
- بند اول: در حقوق موضوعه ۹۰
- بند دوم: در حقوق ایران ۹۲
- فصل سوم: لزوم رعایت دادرسی منصفانه در مرحله پس از صدور حکم در
 رسیدگی به جرایم مواد مخدر
- مبحث اول: شکایت از احکام - - - - - جرایم مواد مخدر را در راستای
 رعایت اصول دادرسی منصفانه ۹۸
- گفتار اول: راههای عادی شکایت از احکام در راستای رعایت اصول
 دادرسی منصفانه ۱۰۱
- بند اول: واخواهی در راستای رعایت اصول دادرسی منصفانه ۱۰۱
- بند دوم: پژوهش خواهی در راستای رعایت اصول دادرسی منصفانه ۱۰۶
- گفتار دوم: راههای فوق العاده شکایت از احکام در راستای رعایت
 اصول دادرسی منصفانه ۱۱۰
- بند اول: فرجام خواهی در راستای رعایت اصول دادرسی منصفانه ۱۱۰
- بند دوم: اعاده دادرسی در راستای رعایت اصول دادرسی منصفانه ۱۱۴
- گفتار سوم: تجدیدنظر خواهی در راستای رعایت اصول دادرسی منصفانه ۱۱۷
- بند اول: تجدیدنظر شرعی یا تجدیدنظر عام در راستای رعایت اصول
 دادرسی منصفانه ۱۲۰

- بند دوم: تجدیدنظر عرفی یا تجدیدنظر خاص در راستای رعایت
 ۱۲۲ اصول دادرسی منصفانه
- بند سوم: تجدیدنظر فوق‌العاده در راستای رعایت اصول دادرسی
 ۱۲۷ منصفانه
- گفتار چهارم: قواعد خاص شکایت از احکام مواد مخدر در راستای
 ۱۲۹ رعایت اصول دادرسی منصفانه
- بند اول: نقض احکام اعدام در راستای رعایت اصول دادرسی منصفانه
 ۱۳۱ در جرایم مواد مخدر
- بند دوم: نقض احکام غیراعدام در راستای رعایت اصول دادرسی
 ۱۳۳ منصفانه در جرایم مواد مخدر
- گفتار پنجم: نقش نظارت دیوان عالی کشور و وحدت رویه قضایی
 در احکام مربوط به جرایم مواد مخدر در راستای رعایت اصول
 ۱۳۵ دادرسی منصفانه
- بند اول: ایجاد وحدت رویه و وضوح سیاست عمومی دیوان عالی
 ۱۳۶ کشور
- بند دوم: دیوان عالی کشور و احکام مواد مخدر در راستای اصول
 ۱۳۸ دادرسی منصفانه
- مبحث دوم: اجرای احکام مربوط به جرایم مواد مخدر در رعایت
 ۱۴۱ اصول دادرسی منصفانه در آن
- گفتار اول: اجرای احکام مواد مخدر در قوانین قبل از انقلاب
 ۱۴۲ رعایت اصول دادرسی منصفانه در آنها
- گفتار دوم: اجرای احکام مواد مخدر در قوانین بعد از انقلاب و
 ۱۴۳ رعایت اصول دادرسی منصفانه
- نتیجه‌گیری
 ۱۴۹
 ۱۵۱ پیشنهادات

۱۵۳	فهرست منابع
۱۵۴	الف - کتاب‌ها
۱۵۷	ب - مقاله‌ها
۱۵۸	ج - پایان‌نامه‌ها
۱۵۹	د - قوانین و مقررات

www.ketab.ir

چکیده:

اتهام در حقوق عرفی، برزخ بین بی گناهی مبتنی بر اصل برائت و سایر اصول پذیرفته شده و جرم است. برای ورود بی گناه به این برزخ، شواهد و قرائنی لازم است تا بر اساس آن، عنوان متهم ثابت شود. این شواهد غیر از دلایل اثبات جرم است. هم چنان که اثبات جرم وضعیت متفاوتی را نسبت به بی گناه رقم می زند، توجه اتهام نیز وضعیت جدیدی را برای متهم به وجود می آورد. از طرفی دادرسی عادلانه فرایندی است مبتنی بر برخورداری متهم از کلیه حقوق عامه و امکانات و شرایط برابر با طرف خویش جهت تدارک دفاع، که نقض معیارهای آن موجب سلب وصف انصاف از دادرسی و رعایت معیارهای آن نویدبخش تحقق یک دادرسی منصفانه خواهد بود. در مورد رسیدگی منصفانه به جرایم مواد مخدر تجدیدنظر و اعتراض به آرا و احکام قضایی یکی از موضوعاتی است که بعد از انقلاب اسلامی محل و اختلاف نظر زیادی بوده است. روند قانون گذاری بخوبی نشان می دهد که قانون گذار، آن چنان که باید ماهیت، ارزش و اعتبار تجدیدنظر را مورد توجه قرار نداده است. با آن که این بخش از مقررات بیش از سایر بخش ها متخوش تغییر و تحول بوده است، هنوز تا رسیدن به جایگاه واقعی خویش فاصله زیادی دارد. این امر از این جا ناشی می شود که گروهی از فقها مدعی شده اند که در فقه و شریعت اسلامی، تجدیدنظر به رسمیت شناخته نشده است. در این پایان نامه با بررسی نظرات و دیدگاه های مختلف حقوق دانان در خصوص دادرسی عادلانه و رسیدگی به جرایم مواد مخدر و لزوم تجدیدنظر، ضرورت آن در دنیای امروز، به اثبات رسیده و اصول و قواعد کلی حاکم بر آن به صورت استدلالی مورد بررسی قرار گرفته است. از این نظر بدیهی است که با توجه به شرایط فعلی جامعه ما پیش بینی تجدیدنظر به شکلی که در سایر نظام های حقوقی مطرح است، نه تنها با اصول کلی دادرسی منصفانه مغایرتی ندارد، بلکه در جهت رعایت اصول دادرسی منصفانه قرار دارد.

کلید واژه: دادرسی منصفانه، متهم، جرایم مواد مخدر، سیاست تقنینی

(۱) بیان مسأله

دادرسی منصفانه در واقع تضمینی برای افراد جامعه انسانی در مقابل قدرت است. در طول تاریخ گاه با متهم بسان مجرم برخورد کرده‌اند و گاه با محکوم هم به گونه‌ای رفتار کرده که مرگ را ترجیح داده است. به منظور جلوگیری از خودسری برخی از نهادها و تجاوز آنها به حقوق و آزادی‌های فردی و اجتماعی مردم، رسیدگی در دادگاه‌های اختصاصی باید با رعایت اصول و آیین‌های دادرسی منصفانه انجام شود و همچنین آرا و تصمیمات این مراجع بدون هرگونه محدودیت و مانعی و از هر جهت باید در محاکم قضایی ذی صلاح قابل تجدیدنظرخواهی باشند. برخورداری همگان از یک رسیدگی منصفانه به این معناست که هر فردی که حقوقش پایمال شده است، حق دارد تا در یک دادگاه صالح درخواست احقاق حق کند. از سوی دیگر هر فردی هم که در معرض اتهام قرار دارد باید توانا در یک دادگاه بی‌طرف و مستقل از خود دفاع کند.

حق مهم برخورداری از یک محاکمه عادلانه با توجه به اهمیت فراوانی که دارد و هر فردی باید از این حق بهره‌مند شود، در عین حال، بعضی از اعلامیه‌های حقوق بشر و کنوانسیون‌های جهانی مربوط به حقوق مدنی و سیاسی به آن اشاره شده است. برای مثال ماده ۱۰ اعلامیه جهانی حقوق بشر مجمع عمومی سازمان ملل، مصوب سال ۱۹۴۸ اعلام کرده است: «هر کس با تمام کامل حق دارد که دعایش به وسیله دادگاه مستقل و بی‌طرف، منصفانه و به صورت علنی رسیدگی بشود و چنین دادگاهی درباره حقوق و الزامات او یا هر اتهام جزایی که به او توجه کرده باشد، اتخاذ تصمیم کند». همچنین بند (ب) ماده ۱۹ اعلامیه اسلامی حقوق بشر، معروف به بیانیه قاهره، مصوب سال ۱۴۱۱ هجری قمری بیان کرده است: «...مراجعه و پناه‌بردن به دادگاه، حقی است که

برای همه تضمین شده است...» و نیز در بند «ه» همان ماده گفته شده است: «متهم، بی گناه است تا محکومیتش از راه محاکمه عادلانه‌ای که همه تضمین‌ها برای دفاع از او فراهم باشد، ثابت شود».

علاوه بر این، میثاق حقوق مدنی و سیاسی مصوب سال ۱۹۶۶ در ماده ۱۴ خود تاکید کرده است: «همه در مقابل دادگاه‌ها و محاکم دادگستری برابر هستند. هرکس حق دارد به اینکه به دادخواهی او منصفانه و علنی در یک دادگاه صالح، مستقل و بی طرف تشکیل، طبق قانون رسیدگی شود و آن دادگاه درباره حقانیت اتهامات جزایی او یا اختلافات راجع به حقوق و الزامات امور مدنی اتخاذ تصمیم کند.» اصول ۳۲، ۳۴ تا ۳۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به حق منصفانه مرجع کرده و اصول کلی آن را به کامل‌ترین شکل ممکن بیان کرده است. جرایم مربوط به مواد مخدر از جمله جرایمی است که سلامتی عمومی جامعه را به خطر می‌اندازد، اما صرف برخورد بسیار شدید کیفری نیز راهکار مبارزه با این گونه جرایم نیست. توجه به توضیحات فوق این پژوهش در پی آن است که آیا اصول دادرسی منصفانه در رسیدگی به جرائم مواد مخدر رعایت می‌شود.

۲) اهمیت و ضرورت پژوهش

ایران کشوری است که همواره درگیر مسأله مواد مخدر بوده است و به همین دلیل بخش قابل توجهی از پرونده های قضایی مربوط به مسائل مرتبط با مواد مخدر است. قوانین ایران در مورد جرایم مربوط به مواد مخدر از لحاظ شکلی و ماهوی دارای خلاهایی است که به نظر می آید عدم انطباق با اصول دادرسی منصفانه یکی از آنها می باشد. از این منظر به نظر میرسد که باید در زمینه اعمال اصول دادرسی منصفانه در دادرسی های جرائم مواد مخدر با انجام

پژوهش، تحقیق و در صورت امکان راهکارهای در این زمینه به قانون گذار داده شود تا خلاهای موجود مرتفع شود.

۳) مرور ادبیات و سوابق مربوطه

تا کنون در این زمینه هیچ پژوهش مدونی صورت نگرفته است فقط در حد اشاره در سخنرانی ها و کنفرانس ها به این موضوع اشاره شده است. البته لازم به ذکر است که در زمینه معیارها، اصول، اعمال، دادرسی منصفانه به صورت کلی و از طرفی در موارد سیاست جنایی و موارد شبیه به این، در زمینه مواد مخدر به صورت جدا پژوهش های فراوانی صورت گرفته است که از موضوع این پایان نامه خارج و نیازی به اشاره به آن احساس نگردید.

۴) اهداف مشخص نهایی

- ۱- بررسی و تبیین سیاست تقابلی در زمینه اعمال اصول دادرسی منصفانه در زمینه جرایم مواد مخدر
- ۲- بررسی و تبیین خलाهای موجود در زمینه اعمال اصول دادرسی منصفانه در زمینه جرایم مواد مخدر
- ۳- ارائه راهکارهای کاربردی در زمینه مرتفع ساختن خلاهای موجود در دادرسی های منصفانه در زمینه جرایم مربوط به مواد مخدر

۵) سؤالات تحقیق

- ۱- قانون گذار در زمینه اعمال اصول دادرسی منصفانه در مورد جرایم مواد مخدر به طور خاص چه تدابیری اندیشیده است ؟
- ۲- خلاهای قانونی موجود در زمینه اعمال اصول دادرسی منصفانه در جرایم مواد مخدر کدامند؟

۳- راهکار های پیشنهادی در زمینه اعمال اصول دادرسی منصفانه در جرایم مواد مخدر کدامند؟

۶) فرضیه های تحقیق

۱- به نظر میرسد با اعمال بیش از پیش اصول دادرسی منصفانه در جرایم مواد مخدر در حین رسیدگی می توان تا حدود زیادی جمعیت زندانیان مربوط به مواد مخدر را کاهش داد.

۲- به نظر میرسد در زمینه دادرسی منصفانه در جرایم مربوط به مواد مخدر که تا حدی رمی گردید، به دیدگاه منفی جامعه به نسبت به این بزهکاران، دارای خلا قانونی هستیم که در زمینه مرتفع کردن این خلاها باید تلاش فراوانی صورت پذیرد.

۳- به نظر میرسد با اعمال اصول دادرسی منصفانه از قبیل داشتن وکیل در تمام مراحل رسیدگی، تجدید نظر خواهی، رسیدگی توسط چند قاضی با تجربه در جرایم سنگین و... و از طرفی برای پیشگیری از برخی اشتباهات در دادرسی می توان با اعمالی از قبیل تشکیل پرونده شخصیت تا حدود زیادی از تورم کیفری این بزهکاران جلوگیری به عمل آورد.

۷) روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نوع مطالعات توصیفی و تحلیلی است. روش گردآوری اطلاعات با توجه به نوع تحقیق به روش کتابخانه ای خواهد بود و دستورات با مراجعه به منابع و مآخذ علمی شامل کتاب، مجله ها و نشریات ادواری موجود در کتابخانه ها، اسناد و نشریات حقوقی و... و همچنین پایگاه های اینترنتی حاوی تحقیقات و مقالات علمی معتبر اطلاعات مورد نیاز تحقیق گردآوری خواهد شد. بر اساس روش تحقیق کتابخانه ای، برای جمع آوری اطلاعات از ابزار فیش استفاده خواهد شد. تکنیک مآخذ گذاری به روش علمی بمنظور

تضمین اعتبار تحقیق از طریق فیش برداری خواهد بود. بعد از جمع آوری اطلاعات از طریق فیش برداری، فیش ها با توجه به عنوان، موضوع جزئی و فصل بندی تحقیق طبقه بندی شده و اطلاعات و مطالب در بخش های مختلف آورده خواهد.

پاییز ۱۳۹۴

www.ketab.ir